

egyszer sem mutatott ilyen szoros összefonódást, még egyetlenegy műsorban sem valósult meg ilyen tökélytel a „részek” egésze épülése. Mint mindenre, erre is Rábai Miklós adta meg a magyarázatot: a népművészet osztatlan volt hajdan, azzá kell tenni a jövőben is. A két szegedi díszlettervező, *Horváth Mihály* és *Sándor Lajos* színpadképe? Nemcsak bőséges játékeret, de vázlatosságában is kifejező hátteret biztosított az egész esztendő — s benne a népünk megélte évszázadokat — megidéző népi játéknak. *Kacsák Margit* jelmezei? A jelzők, amelyek szólni próbálnának arról, amit a Jeles napok szereplőin ruha gyanánt láttunk, bármiféle csoportosításban is szégyesnek tűnének. Ez az utóbbi „körülmeny” — és természetesen az, hogy *Gulyás László*, *Kocsár Miklós*, valamint *Daróci Bárdos Tamás* személyében ismét remek komponistákra, zene-összeállítókra talált Rábai Miklós — még inkább arra ösztönöz, hogy őszinte kívánságként elmondjuk: mostanában választott útján, friss erővel is régi nagy sikereihez térjen meg életünk elvitathatatlan része, az értő kezek által újjá tett népművészet eleven megvalósulása, a Magyar Állami Népi Együttes.

A. L.

MŰVÉSZEK A TISZA PARTJÁN

T. NAGY IRÉN

Sziámi rózsza. Tölgyfélék, bükkfélék, cser-, dió- és ismétcsak rózsafafélék. Akár az elmúlt idők híresebb bútorasztalosainak szerszámdíszes gyalupadja alatt.

Hanem gyalupad azért még sincs. Csupán egy deszkával borított nagybacska asztal van, s ez alatt, mellett és főképp fölött tornyosodnak a nevük szerint ismert meg a hiteles név nélkül is előkelő eredetet mutató „faféleségek”.

De nem is igen lenne szükség valami oszloplábú gyalupadra itt, ebben az előszobányi műhelyecskében, ahol *T. Nagy Irén* a maga — jó pár kiállításon megcsodált — *intarziát* készíti. Elég ide a már emlegetett deszkalapos asztal, s elegendő az a néhány biskaféle, amelynek csillogóra köszörült élével a jótartású falemezek kettémetélhetők.

Más egyéb nem nagyon kell. Csak persze az a tehetség, meg az a számlálatlan órán megszerzett mesterkészség, amittől olyan mutatós-széppé állnak össze az egymás mellé sorolt laposkák.

Tehetség, mesterkészség?

Az előbbi egy „vicc”, az utóbbi viszont az elkerülhetetlen kényszerűség különös gyümölcse lett.

A „vicc” históriája: *T. Nagy Irén* — hivatalnoklányként, egészen fiatalon — a *győri* képzőművész kör esti foglalkozásait látogatta. A ceruza ügyesen mozdult a kezében, így hát jó kedvvel végezte a közös rajzolgatást. Arra azonban, hogy valaha is komolyabban foglalkozzon bármiféle ábrázolással, soha nem gondolt. A budapesti *Iparművészeti Főiskola* felvételi vizsgájára is „na, nézzük, mit szólnak”-alapon utazott fel, s maga csodálkozott a legjobban, amikor az egyértelmű sikerről értesítették.

A kényszerűség története pedig: az *Iparművészeti Főiskolán* — élete nagy szerencséjeként — *Borsos Miklós* tanítványa lett, ami egyben azt is mutatja, hogy fő foglalatosságként a *szobrászkodást* akarta művelni. Hanem a kő meg az agyag túl kemény és túl nehéz ellenfélnek bizonyult — egy idő után oda kellett hagynia a férfierőt kívánó művészeti ág művelését.

Kényszerű búcsúja azonban nem volt elviselhetetlenül fájdalmas, hiszen akkor már tudta, hogy más formában is hírt tud majd adni képességeiről. Ha „közelebbről” nem is, de ismerte már a *fát*, s biztos volt benne, hogy egyéniségéhez illő, kedves műfaja lesz majd az akkoriban még igazán kevesek által művelt *intarzia*.

Férjével — a *fehértói halgazdaság* kutató-vezetőjével — *Szegedre* kerülvén, hozzá is látott a szükséges ismeretek megszerzéséhez.

A *fehértói* lakás műhelynek kinevezett szobájában válogatta, metszette, ragasztotta a lemezeket, s ahogy az idő telt, az *intarziák* is úgy formálódtak mind szebbé a keze alatt.

Fába álmódott munkái négy-öt éve fel is tűntek a *Vásárhelyen* szokásos *dél-alföldi tárlatokon*, majd kimaradhatatlan szereplőivé váltak a szegedi kiállításoknak is. Az 1969-es év nyarán pedig már *önálló bemutatót* rendezett belőlük a *Képcsarnok Vállalat* Kárász utcai helyiségében.

T. NAGY IRÉN
FAINTARZIAJA

Ennek a szép ívű útnak az ára azonban mindenképpen kifejezhetetlen. Nem lehet mércét találni arra az időre, ami a legelső vázlatok odavetéséből a méretpontos rajzok pauszpapírra másolásáig eltelt; és éppígy kifejezhetetlen az az óratömeg is, amit az egymást követő munkák „faanyagának” előteremtése követelt.

De főképpen arra kellett s kell még annyi érv, hogy a művészirányítók és művészetkedvelők belássák: egy eredendően új — és önálló! — műfaj jelentkezett az intarziával.

— Legfeljebb ha iparművészetnek tartják azt, amit néhányan csinálunk — mondja T. Nagy Irén —, pedig a mai intarzia több is, más is, mint a csupán bútordíszként ismert elődje. Az nem akart egyebet, mint egy-egy asztalt, szekrényt tetszetősebbé tenni, s ehhez elegendő volt néhány faféle mechanikus variálása. A képzőművészeti igényű intarziára viszont éppen a kifejezés szándéka, a más művészi ábrázolásokban is meglevő *mondanivaló* a jellemző. Ezért aztán itt nem is lehet ismételni, séma szerint sorozatban készíteni a munkákat; a felhasznált fatípusok színétől, erezetétől függően csak egyszer összeállított *egyedi* darabok készülhetnek.

És nem is akármilyen „egyedi darabok”, hiszen a fa a maga különös adottságaival már eleve determinál.

— Nem alkalmas például — legalábbis tapasztalataim szerint — emberábrázolásra. A vonalas erek, a „natúr” árnyalatok idegenek az ember jellemző oldottabb vonalaktól, színektől. A mai modern, „megszerkesztett” városkép, vagy akár egy bátor fantáziával megkomponált üzem látványának felidézésére viszont igazán alkalmas az intarzia. De alkalmas minden geometrikusabb téma feldolgozására is! Az a fontos, hogy — miként Borsos Miklós tanította — az *anyagban gondolkodjon az ember*, a fában rejlő lehetőségeket használja ki.

Érdekes módon azért nemcsak a vonalzóval „helyre tett” valóság mutathatja meg magát a fa segítségével — alkalmas az intarzia olyan természeti szépségek felidézésére is, mint a virág. Aki T. Nagy Irén önálló kiállítását látta, az szép bizonyosságot szerezhetett efelől.

— A *Virág* című képpemmel valóban egy oldottabb témát dolgoztam fel, annak bizonyítására, hogy az egymást keresztező meg a párhuzamosan futó facsíkok megfelelő összeállításban azt is képesek elmondani, mi is egy lágyszirmokból, gyenge levelekből álló növényke...

Ez a remekbe készült munka egyébként nemcsak annak kiváló példája, hogy milyen tág témavilágból meríthet az intarzia, de annak is, hogy a legszebb értelemben vett *művészségnek* milyen fokára kell eljutnia a falemezek összerakosgatójának. A hajszálpontos vágás, a biztos helyreillesztés, a tökéletes csiszolás — mind-mind elengedhetetlen az igazán szépnek szánt alkotásoknál.

T. Nagy Irén — aki „civilben” a *Tömörkény Gimnázium és Szakközépiskola* művészstanára — erősen reméli, hogy szegedi kiállításának kibővített anyagát hamarosan Budapesten is bemutatathatja. Főképpen az *építészek* érdeklődésére számít, hiszen amit csinál, az elsősorban a modern épületek anyagihette világába illik, azok természetes önkifejezésével rokon.

AKÁCS LÁSZLÓ